

לעילוי נשמת
שלום בן משה

גמרא עם רש"י ותוספות מסודר
Methodically Arranged Gemora, Rashi and Tosafos

מכות
ג'ליון ג'

מאי ניהו – דלא עשו מעשה? היינו דרבה! אימא: וכן אמר רב נחמן.

מאי ניהו - האי ממון ביד בעליו דקאמר רב נחמן, היינו דלא נעשה מעשה, שעדיין לא שילם אלא שנגמר דינו לשלם.

אמר רב יהודה אמר רב: עד זומם משלם לפי חלקו. מאי משלם לפי חלקו? אילימא דהאי משלם פלגא, והאי משלם פלגא – תנינא: "משלשין בממון ואין משלשין במקלות!"

משלשין בממון - אם שלשה עדים הן או ארבעה, משלשין ביניהם - בית דין נעשין שלישי ביניהן להשוותם בפרעון, איש לפי חלקו. אי נמי, האי משלשין לישנא בעלמא הוא - מחלקין הפרעון בין שלשתן, והוא הדין נמי אם ארבעה הן מרבעין.

אלא כגון דאיתזום חד מינייהו, דמשלם פלגא דידיה. ומי משלם? והא תנינא: "אין עד זומם משלם ממון עד שיזומו שניהם!"

אמר רבא: באומר "עדות שקר העדתי". כל כמיניה? פיון שהגיד, שוב אינו חוזר ומגיד!

כל כמיניה - בתמיה, וכי יכול הוא לחזור בו ויפטור הנדון מלשלם!

חוק: באומר עדות שקר העדתי - ושוב הזום. לכאורה משמע דכי אמר הכי משלם חלקו, דאם כן צקש להפסיד ממון חזירו צעדו. ולא נראה, דהא ליתא מאן דמשלם ממון אלא אם כן הזום ב"מקום פלוני עמנו הייתם!"

לכך יש לפרש "עדות שקר העדתי" ושוב הזומה שניהן, דהשתא יש לפרש כדאמר "עדות שקר העדתי" סותר עדותו, ולא שייכא ציה תורת הזמה כי אם בחזירו. ופריך: הא כל כמיניה! אפילו הוא צעמנו אחי לידי הזמה, דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד, והוי כלא סתר את דבריו, ואם כן הווי שניהם זוממין ומשלמין ממון.

אלא באומר "העדנו והזמנו בבית דין פלוני, פלוני". כמאן? דלא פרי עקיבא! דאי פרי עקיבא, הא אמר: "אף אינו משלם על פי עצמו!"

העדנו - אני ופלוני, וחבירו אינו מודה.

אלא באומר "העדנו והזמנו בבית דין פלוני, וחייבנו ממון" - סלקא דעתך אמינא פיון דלחבריה לא מצי מחייב ליה, איהו נמי לא מיחייב, קא משמע לן.

וחייבנו ממון - בבית דין, שהזמנו והעמידנו הנדון בדין על הזמתנו, וחייבנו בבית דין, ומההוא שעתא ממונא הוא גבייהו, ואין זה מרשיע את עצמו שכבר הרשיעוהו אלהים.

פיון דלחבריה לא מצי מחייב ליה - שאינו נאמן על חבירו.

משנה: "מעידין אנו את איש פלוני שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובה" - וקלא בין היום ובין למחר סופו ליתן לה כתובה! אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובה של זו שאם נתאלמנה או נתגרשה, ואם מתה יירשנה בעלה.

שגירש את אשתו - בפנינו ביום פלוני, וזה אומר לא גרשתי ואיני חייב לה כתובה, ונמצאו זוממין ב"עמנו הייתם".

וקלא בין היום כו' - כלומר: מה ישלמו אלו - אם תאמר כל הכתובה, והלא שמא ימות או יגרשנה היום או מחר וסופו ליתן לה כתובה, נמצאו שלא היו מפסידין אותו כלום.

אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובה של זו - מספק, שאם נתארמלה או נתגרשה יטלנה לוקח, ואם מתה יירשנה בעלה ויפסיד מעותיו שנתן, ובגמרא מפרש מאי קא מחייב להו תנא דמתניתין ליתן.

גמרא: כיצד שמין?

כיצד שמין - כלומר: מאי קא מחייב להו למיתב, דיש לפתור משנתנו לשני צדדים. כיצד? הרי יש לאיש ולאשה זכות ספק בכתובה זו - היא מצפה שאם ימות או יגרשנה תגבה את כולה,

והוא מצפה שאם תמות בחייו יירשנה. יפה כח זכותו מכח זכותה, שהוא אוכל פירות הקרקע המיוחד לכתובתה תמיד ולא היא, ועוד שהוא מוחזק ועומד והיא מחסרא גוביינא, ואם באו למכור לאחר זו זכות ספיקה וזה זכות ספיקו, שלו נמכר ביותר משלה.

ולישנא דמתניתין משמע ששמין זכות ספיקה, דקתני: "כמה אדם רוצה ליתן שאם נתארמלה", והא ליכא למימר שאותן דמים יתנו הזוממין, שהרי לא זכות ספיקה באו להפסידו אלא זכות ספיקו, שהיו מחייבין אותו לפרוע מיד.

ויש לומר דהכי קאמר: שמין זכות ספיקה כמה אדם רוצה ליתן בטובת הנאה שלה, ואותו לא ישלמו וכל השאר ישלמו, שכל השאר היו מפסידין אותו בעדותם. אבל אותן דמים לא היו מפסידין אותו, שהרי גם עתה כשהוזמו אם היתה רוצה למכרה יתן לה הבעל ברצון טובת הנאה זו.

או דלמא זכות ספיקו קאמר מתניתין דלישימו, ואותן דמים יתנו העדים, ולא מחייבין להו כולי האי שיתנו כל הכתובה חוץ מטובת הנאתה, דשמא לא היה נפסד בעדותן כל כך, שאף עתה כשהן זוממין שמא ימות מחר ותגבה הכל, כי היא לא תמכרנה לו בטובת הנאה. אבל טובת הנאתו יתנו לו, שכך היו מפסידין אותו, שאם לא הוזמו היה פורע מיד, עכשיו שהוזמו יש לו בה זכות ספיקו כבתחלה. ושם נתארמלה דמתניתין הכי קאמר: אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובה זו, שהיא תלויה בספק שאם נתארמלה תגבנה היא, ואם מתה יירשנה בעלה, ושמין בית דין את זכות ספיקו ויתנו לו.

תוס': פיצד שְמִין – אותו זכות שיש לו לבעל בכתובתה. דמה שהיא תחתיו יותר מאס גרשה, לפי שאתה מוצא אותו יפוי כח שיש לו לבעל כמה שהיא תחתיו בשתי דרכים: האחד אם ימכור לאחר זכות ספיקו שאם מתה יירשנה, והשני הוא יקנה מאשתו זכות ספיקה שאם תתאלמן או תתגרש, שהיא תמכור לו בדמים מועטים, ובענין זה יפה כח זכותו יותר מאס למכור הוא זכות ספיקו.

כינד? הרי שהיתה כתובתה מאה מנה, אם צא למכור זכות ספיקו יתן לו הלוקח חמישים מנה. נמצא שזכות הבעל כמה הוא כמה שהיא תחתיו עולה לחמישים מנה בדרך זה. וכשהיא מוכרת כתובתה עולה זכותו ששים מנה, לפי שאין זכות ספיקה שוה כמו זכות ספיקו – חדא, שהוא מוחזק ועומד והיא מחסרא גוביינא, ועוד שהוא אוכל תמיד פירות הקרקע המיוחד לכתובתה ולא היא.

ולכך כשהוא מוכר זכות ספיקו בחמישים מנה, האשה מוכרת זכות ספיקה הן לבעל הן לאחר צאצאים מנה. הרי לך שיקנה מאשתו זכות ספיקה שתהא לו כל הכתובה של מאה מנה צאצאים מנה. והשתא בדרך זה עולה יפוי כח זכות הבעל כמה שהיא תחתיו לששים מנה כדפירשתי.

ולכך מצעי ליה כיצד שמין – מי אמרינן דשמין לאשה כמה אדם רוצה ליתן בזכות ספיקה, דהיינו צאצאים, וכל השאר דהיינו ששים מנה ישלמו, שכל השאר מפסידין אותו בעדותן שמעדין שגירשה, שהרי היו מחייבין אותו כל הכתובה. ולישנא דמתניתין משמע הכי, דקתני "אומדין כמה אדם רוצה ליתן שאם נתארמלה או נתגרשה", משמע דשמין באשה.

או דלמא הא לא אמרינן לשום באשה לחייב העדים לשלם כל הכתובה חוץ מזכות ספיקה כדפירשתי, שמא לא היה נפסד בעדותם כולי האי, דשמא לא תמכור לו האשה זכות ספיקה, ולכך אין לנו לשום באשה כדפירשתי, אלא שמין בצעל כמה יתנו לו בזכות ספיקו אם ימכור בה, דהיינו חמישים מנה, וכך ישלמו לו העדים שכך מפסידין אותו. ו"שאם נתארמלה או נתגרשה" דמתניתין לאו למימר דשמין באשה, אלא הכי קאמר: אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובה זו שהיא תלויה בספק – שאם תתאלמן או תתגרש תגבנה היא, ואם מתה יירשנה בעלה – ושמין בית דין זכות ספיקו ויתנו לו.

אָמַר רַב חֲסֵדָא: בְּבַעַל. רַב נֶתָן בַּר אוֹשְׁיָא אוֹמַר: בְּאִשָּׁה. אָמַר רַב פְּפָא: בְּאִשָּׁה וּבְכַתּוּבָתָהּ.

רַב חֲסֵדָא אָמַר בְּבַעַל - זכות ספיקו של בעל – אומדין כמה אדם רוצה ליתן בו, ואותו יתנו הזוממין.

רַב נֶתָן בַּר אוֹשְׁיָא - זכות ספיקה אומדין, ואותו לא ישלמו וכל השאר ישלמו, וחומר גדול הוא אצלן.

אָמַר רַב פְּפָא בְּאִשָּׁה - שמין כרב נתן, ובכתובתה – לא ישלמו לו אלא העודף בכתובתה על הדמים הללו, אבל לא נכסי מלוג שלה. ואף על פי שאף נכסי מלוג היו מפסידין אותו בעדותן – מלאכול פירות בחייה, ומלירש אותה במותה, אין משלמין, דיכולין לומר אנו לא העדנו אלא על כתובתה, ולא ידענו שהיו לה נכסי מלוג.

ואני לא כך שמעתי, וכך שמעתי: רב חסדא אמר בבעל – לפי מה שהן נכסי הבעל, אם עידית אם זיבורית, אומדין את טובת הנאתה כשהלוקח

מדקדק בכך. רב נתן אמר באשה, ובא רב פפא
ופירש מאי "ובאשה" דקאמר רב נתן? בכתובתה
– שאם ייחד לה קרקע לכתובתה, בו ישומו.

ולבי מגמגם בה: חדא, היכי מחייבינן להו זכות
ספיקה – הלא לא היו מפסידין אותו אלא זכות
ספיקו! ועוד, דהכי איבעי ליה למיתני: רב חסדא
אמר בנכסי הבעל! ותו, היכא דייחד לה שדה
לכתובתה, מאי טעמא דרב חסדא דפליג?

תוס': מְעִידִין אֲנוּ אֶת אִישׁ פְּלוֹנִי שְׁגִירֵשׁ אֶת
אִשְׁתּוֹ וְכוּ' – ואם תלמר וליחייבו שאל כסות
ועונה, דהא מפסידין לאשה! ויש לומר דמיירי
שמעשה ידיה שהן (צידו) [צידה] שוין כשאר
כסות ועונה. ועוד יש לומר שאומרת גירשתני,
ואם כן מחלה לזעלה אותן ג' דברים. ואף על
גב דלמרינן האשה שאמרה לזעלה גירשתני
נאמנת, הני מילי היכא דליכא עדים, אבל היכא
דליכא עדים לא, כדלמרינן ככתובות פרק
האשה שנתארמלה (דף כג:).

משנה: "מְעִידִין אֲנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁהוּא חַיִּיב
לְתַבְּרֵי אֶלְפֵי זֶזַע עַל מְנַת לִיתָנָן לוֹ מִכָּאן וְעַד
שְׁלֹשִׁים יוֹם", וְהוּא אוֹמֵר "מִכָּאן וְעַד עֶשְׂרֵת
שָׁנִים" – אוֹמְדִים כַּמָּה אָדָם רוֹצֵה לִיתָן וְיִהְיוּ
בְּיָדוֹ אֶלְפֵי זֶזַע, בֵּין גּוֹתָנָן מִכָּאן וְעַד שְׁלֹשִׁים
יוֹם, בֵּין גּוֹתָנָן מִכָּאן וְעַד עֶשְׂרֵת שָׁנִים.

גמרא: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׂמוּאֵל: תַּמְלִיחַ
אֶת תַּבְּרֵי לְעֶשְׂרֵת שָׁנִים, שְׁבִיעִית מִשְׂמֻטָּתוֹ,

